

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A
STADI ZA KAZI

634

Muda: Saa 3

MAJIBU

Mwaka: 2015

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A, B na C.
2. Jibu maswali yote katika Sehemu A na maswali mawili kutoka katika kila sehemu B na C.

maktaba.tetea.org

1. Bainisha madhara manne ya unyanyapaa katika elimu.

Madhara ya kwanza ni kupunguza hali ya kujiamini kwa mwanafunzi. Mwanafunzi anaponyanyapaliwa kutokana na hali yake ya kijamii, kimwili au kiakili, hujiona wa tofauti na kushindwa kushiriki kikamilifu darasani.

Madhara ya pili ni kushuka kwa ufaulu. Unyanyapaa humfanya mwanafunzi kupoteza motisha ya kujifunza na hatimaye kushindwa kufanya vizuri kwenye mitihani au kazi za darasani.

Madhara ya tatu ni kutengwa kijamii. Mwanafunzi aliyenyanypaliwa hukosa marafiki na huishi kwa upweke, jambo linalosababisha matatizo ya kisaikolojia kama huzuni na msongo wa mawazo.

Madhara ya nne ni kuacha shule. Wanafunzi wengi huacha shule wanaposhindwa kuvumilia hali ya unyanyapaa. Hili huathiri maisha yao ya baadaye na maendeleo ya jamii kwa ujumla.

2. Taja mambo manne yanayounda muziki.

Jambo la kwanza ni sauti. Muziki huundwa kwa mfululizo wa sauti zinazopangwa kwa mtiririko wa kuvutia kwa kusikiliza.

Jambo la pili ni midundo (tempo). Midundo huonesha kasi au polepole wa muziki na huathiri namna muziki unavyopokelewa au kucheza.

Jambo la tatu ni ala za muziki. Hizi huchangia kutoa sauti mbalimbali zinazosaidia kutengeneza mchanganyiko wa muziki mzuri.

Jambo la nne ni uimbaji. Sauti ya binadamu ikitumiwa kwa stadi katika kuimba huchangia kuwasilisha ujumbe wa muziki na kuongeza ladha ya usikilizaji.

3. Changamua faida nne za kufanyia majaribio zana za kufundishia na kujifunzia kabla ya kutumika darasani.

Faida ya kwanza ni kuhakikisha zana zinafanya kazi vizuri. Kufanya majaribio kunasaidia kugundua mapema kama kuna kasoro kabla ya matumizi halisi darasani.

Faida ya pili ni kuongeza ufanisi wa mwalimu. Mwalimu anakuwa na uelewa wa jinsi ya kutumia zana hizo, hivyo kufundisha kwa uhakika na usahihi.

Faida ya tatu ni kuepusha kupoteza muda darasani. Zana zinapokuwa zimejaribiwa mapema, hutumika haraka bila matatizo wakati wa somo.

Faida ya nne ni kuongeza usalama. Zana zinapojaribiwa, huwezesha kugundua ikiwa kuna hatari ya ajali au majeraha kabla ya kutumika na wanafunzi.

4. Baini malighafi nne za asili zinazotengeneza vifaa vya ususi.

Malighafi ya kwanza ni majani ya mitende. Majani haya hutumika kutengeneza mkeka, vikapu na kofia za asili.

Malighafi ya pili ni nyasi ndefu na laini. Hizi hutumika kufuma vifaa mbalimbali vya mapambo kama vile mapambo ya ukutani na mkeka midogo.

Malighafi ya tatu ni magome ya miti. Magome huchongwa na kufumwa kwa stadi kutengeneza vifaa vya urembo au matumizi ya ndani ya nyumba.

Malighafi ya nne ni nyuzi za pamba au mkonge. Nyuzi hizi hutumika kushona au kufuma vifaa vya ususi kwa muonekano mzuri na wa kudumu.

5. Kwa kutumia mifano anuai, elezea matumizi mawili ya vitafunwa katika fani ya upishi.

Matumizi ya kwanza ni kama sehemu ya kifungua kinywa. Vitafunwa kama maandazi, sambusa au mkate hutumiwa na watu asubuhi kabla ya mlo kamili.

Matumizi ya pili ni kama vitafunwa vya kukaribisha wageni kwenye sherehe. Katika hafla mbalimbali kama harusi au mikutano, vitafunwa hutolewa kwa wageni kama sehemu ya huduma za upishi.

6. Taja aina nne za maswali yanayotumika katika majaribio ya darasani na mitihani ya somo la Stadi za Kazi.

Aina ya kwanza ni maswali ya kuchagua jibu sahihi. Haya hupewa majibu mengi na mwanafunzi huchagua jibu moja sahihi.

Aina ya pili ni maswali ya kujaza nafasi. Mwanafunzi hupewa sentensi isiyokamilika na anatakiwa kuijaza kwa neno sahihi.

Aina ya tatu ni maswali ya kweli au siyo. Haya huhitaji mwanafunzi kuchagua kama kauli ni sahihi au si sahihi.

Aina ya nne ni maswali ya majibu ya wazi. Haya huhitaji mwanafunzi kueleza, kuchambua au kutoa mifano kwa kina kulingana na mada.

7. Ukiota sifa mbili, tofautisha kati ya rangi za maji na rangi za mafuta.

Sifa ya kwanza ni msingi wa kutengenezwa. Rangi za maji hutengenezwa kwa kutumia maji kama kioweve cha kuchanganya na kupaka, wakati rangi za mafuta hutengenezwa kwa kutumia mafuta maalum.

Sifa ya pili ni muda wa kukauka. Rangi za maji hukauka haraka baada ya kupakwa, tofauti na rangi za mafuta ambazo huchukua muda mrefu kukauka na hutoa mng'ao zaidi.

8. Orodhesha sehemu nne za baiskeli zinazoweza kuharibika.

Sehemu ya kwanza ni tairi. Tairi linaweza kupasuka au kupungua upepo na kuhitaji matengenezo.

Sehemu ya pili ni mnyororo. Mnyororo unaweza kulegea, kukatika au kuingia katika gia vibaya.

Sehemu ya tatu ni breki. Breki zinaweza kufaili na kusababisha ajali ikiwa hazifanyi kazi vizuri.

Sehemu ya nne ni gia. Gia za kubadilisha kasi zinaweza kuharibika na kushindwa kufanya kazi, hivyo kuathiri mwendokasi wa baiskeli.

9. Katika hoja mbili, elezea uhusiano uliopo kati ya matumizi ya zana za kufundishia na kujifunzia na kujifunza kwa mwanafunzi darasani.

Hoja ya kwanza ni kwamba zana za kufundishia huongeza uelewa wa mwanafunzi. Zana humwezesha mwanafunzi kuona na kugusa vitu halisi hivyo kuelewa zaidi kwa njia ya vitendo.

Hoja ya pili ni kuwa zana humfanya mwanafunzi kuwa mshiriki hai. Mwanafunzi anaposhiriki kutumia zana darasani, hujifunza kwa kushiriki moja kwa moja, hivyo kuongeza usikivu na kumbukumbu ya muda mrefu.

10. Kwa kutumia hoja nne, taja umuhimu wa upimaji katika ufundishaji na ujifunzaji wa somo la Stadi za Kazi.

Hoja ya kwanza ni kutathmini maendeleo ya mwanafunzi. Upimaji husaidia kujua kama mwanafunzi ameelewa maudhui ya somo au la.

Hoja ya pili ni kutoa mrejesho kwa mwalimu. Matokeo ya upimaji yanamsaidia mwalimu kutambua nguvu na udhaifu wa somo lake.

Hoja ya tatu ni kupanga marekebisho ya somo. Upimaji humsaidia mwalimu kubadilisha mbinu au nyenzo kulingana na matokeo.

Hoja ya nne ni kutoa msingi wa kuandaa tathmini ya mwisho. Upimaji hujenga msingi wa mitihani ya mwisho na kuweka viwango vya ufaulu.

11. Eleza kanuni sita za msingi zinazopaswa kuzingatiwa wakati wa kupiga picha tuli.

Kanuni ya kwanza ni kuchagua mazingira mazuri ya kupigia picha. Mazingira yanapaswa kuwa na mwanga wa kutosha, usafi, na mandhari yenye mvuto ili picha itoke vizuri.

Kanuni ya pili ni kuhakikisha kamera imeelekezwa vizuri. Mpiga picha anapaswa kuhakikisha somo linalopigwa linaonekana vizuri katikati ya picha na kwa uwiano sahihi.

Kanuni ya tatu ni kutumia mwanga ipasavyo. Mwanga wa asili au wa taa unapaswa kuelekezwa kwa usahihi ili kuondoa vivuli visivyofaa na kuonesha wazi sura ya somo.

Kanuni ya nne ni kuhakikisha somo lina muonekano mzuri. Mtu au kitu kinachopigwa picha kinapaswa kuwa katika hali ya usafi, mtindo mzuri wa mavazi au mpangilio mzuri wa vitu.

Kanuni ya tano ni kutumia mtazamo wa kipekee. Picha nzuri hutegemea mtazamo wa mwelekeo wa kamera, hivyo mpiga picha anapaswa kuchagua mtazamo wa ubunifu.

Kanuni ya sita ni kuhakikisha kamera iko thabiti. Kutumia tripod au kuiweka kamera mahali pasipotikisika husaidia kuepusha picha kuwa na ukungu au kutokuwa wazi.

12. “Mtaji ni kikwazo kwa wajasiriamali wengi wadogo hapa nchini”. Fafanua vyanzo vitano vya mtaji kwa mjasiriamali yeyote anayetaka kuanzisha biashara.

Chanzo cha kwanza ni akiba binafsi. Mjasiriamali anaweza kutumia fedha alizohifadhi mwenyewe kama msingi wa kuanzisha biashara yake bila kutegemea taasisi zingine.

Chanzo cha pili ni mkopo kutoka taasisi za kifedha. Hii ni pamoja na mikopo kutoka benki, SACCOS au taasisi nyingine za mikopo midogo zinazotoa fedha kwa masharti ya marejesho.

Chanzo cha tatu ni msaada kutoka kwa marafiki au jamaa. Mjasiriamali anaweza kukopa au kupewa fedha na ndugu au marafiki kwa makubaliano ya maridhiano ya kijamaa.

Chanzo cha nne ni ruzuku au ufadhili kutoka mashirika ya maendeleo. Mashirika haya hutoa fedha kwa vijana au wanawake kama sehemu ya kuwawezesha kiuchumi.

Chanzo cha tano ni faida ya biashara nyingine. Mjasiriamali anaweza kutumia mapato kutoka shughuli nyingine alizofanya hapo awali kama chanzo cha mtaji mpya.

13. Ukiwa kama mwalimu wa Stadi za Kazi katika Darasa la Tatu, chambua kanuni sita za ufugaji wa sungura.

Kanuni ya kwanza ni kujenga banda bora. Banda linapaswa kuwa safi, lenye hewa ya kutosha, kuepuka mvua na jua kali ili kuwapa sungura mazingira salama.

Kanuni ya pili ni kuwapa chakula bora. Sungura huhitaji mlo wa majani safi, mashudu na maji safi ya kunywa kila siku kwa ajili ya afya na uzalishaji.

Kanuni ya tatu ni kuhakikisha usafi wa banda. Banda linapaswa kusafishwa mara kwa mara ili kuzuia magonjwa na kuwafanya sungura wawe na afya nzuri.

Kanuni ya nne ni kutenga sungura wagonjwa na walio na afya. Hii husaidia kudhibiti kuenea kwa magonjwa kutoka kwa mnyama mmoja hadi kwa mwingine.

Kanuni ya tano ni kuwatunza sungura wachanga kwa umakini. Sungura wachanga ni dhaifu hivyo huhitaji huduma ya karibu na joto la kutosha.

Kanuni ya sita ni kufuatilia afya kwa kuwatibu mapema. Sungura wanapogundulika kuwa na dalili za ugonjwa wanapaswa kupewa tiba kwa haraka ili wasiweze kuambukiza wengine.

14. Eleza faida nne na hasara mbili za usindikaji wa mboga na matunda.

Faida ya kwanza ni kuongeza muda wa matumizi. Mboga na matunda yaliyosindikwa hudumu kwa muda mrefu tofauti na yale mabichi yanayooza haraka.

Faida ya pili ni kuongeza thamani ya bidhaa. Usindikaji huongeza ubora na muonekano wa bidhaa na hivyo kuuzwa kwa bei ya juu sokoni.

Faida ya tatu ni kupunguza upotevu wa mazao. Badala ya kuacha mazao yaliyozidi yaoze, usindikaji huyaweka kwenye hali ya kuhifadhiwa kwa muda mrefu.

Faida ya nne ni fursa ya ajira na kipato. Usindikaji huweza kuwa chanzo cha ajira kwa watu na chanzo cha mapato kwa familia au jamii.

Hasara ya kwanza ni gharama ya vifaa na mitambo. Usindikaji unahitaji mashine au vifaa maalum ambavyo vinaweza kuwa ghali kwa watu wa kipato cha chini.

Hasara ya pili ni kupungua kwa baadhi ya virutubisho. Wakati wa usindikaji, baadhi ya vitamini hupungua hasa kwa matunda au mboga zinazochemshwa au kukausha.